

„ASACHI“

REVISTA ȘTIINTIFICA LITERARĂ

*Comitetul de Redacțiune: Dr. D. Cantimir, I. Negre
C. Hogaș, N. Jurawski, G. Boteanu cu colaborarea mem-
brilor Societății «ASACHI».*

Congresul Preuților

Urmare la No. 7.

„12. Statutul civil al preutului să nu mai fie o pe-
dică pentru ridicarea la ori-ce treptă ierarhică“

Deslegarea acestei cestiuni, dărămarea obiceiului ca, clerul înalt, adică ca arhieriei, să se facă numai dintre călugări sau monahi,—cu alte cuvinte, înlăturarea usu- lui că cel ce voește să fie arhieru sau este ales pen- tru această tērpță, trebuie să se facă mai întâi călugări, și apoi să se hirotonisască arhieru, este una din ces- tiunile cele mai grele de rezolvat, nu prin fondul seū, dar prin adîncele rădăcinii și prejudiții căpetate după o practică de secole.—Totuși, ne vom încerca a aduce pe arena publicității, a discuțiunei și această cestiune.

Motivul este că noi, privim în această sciziune: *cler monahal* și *cler laic*, o nenorocire pentru biserica creș- tină, privim pe preuții aceleiași biserici, aceleiași credinți și religione, deosebiți în două clase distincte una de al- ta, nu numai sub statul civil dar și sub raportul dreptu-

rilor, imunițiilor și a obligațiilor; deosebiri ce nu să razimă pe nici o incompetență psihică sau fizică.

Acastă deosebire a statului civil, unora adică *acelor ce să fac călugări*, și apoi trec în cler, *li se permute ridicarea la ori-ce treptă ierarhică*, li se deschide calea la ori ce onoruri, drepturi și avantaje, *pe când celor căsătoriți nu*.

Apoi, admiterea și menținerea acestui uz, este și ceva contra bunelor moravuri, căci *este negațiunea și renunțarea la familie*, carea este baza societăților și răsădina unde trebuie să se cultive și practice toate virtuțile și bunele moravuri.—Pe lângă acestea, păstrarea acestui uz în ierarhia creștină, este ceva dăunătoriu familiei, ca și când religia ar fi contra familiei, ca și când familia n'ar fi aptă, vrednică de ori-ce drepturi, de ori ce virtuți și sacrificii.

Aducând această grea cestiune în discuțiune opinioanelor publice luminate și desbrăcate de prejudeții, punând cestiunea în judecată și deslegarea minții sănătoase, bazată deslegarea pe argumente logice, să nu se credă că voi *se atac clerul înalt sau monahismul*, ca instituțiune religioasă, nu. Monahismul poate să dureze cât va voi, în să în monastiri, în munți, în singurate, afară de lumea profană, conform scopului, menirii și devoțiunii lor; niminea nu poate opri libertatea cuiva de a viețui cum îi place, cum îi convine și unde voește, întru cât nu atinge legile și moravurile sociale și de ordine publică.

Asemenea nu combat nici clerul înalt, adică *pe călugării arhieriei* ca persoane, căci n'am nici un interes de a-i combate: n'am să le ieș locul; personal, am mulți amici și chiar bine-făcători în clerul înalt.—Eu combat uzul, care formeză această sciziune în biserica noastră. Liber călugării să fie arhieriei, însă în lumea ce șaua les o și din care fac parte prin statul lor civil, credin

ță și devoțiune: Ei pot fi șefii tacmelor, ordinilor ce represintă, însă nu a societății laice.—Dacă însă vor a-césta, atuncea să renunțe la statul lor civil, sau dacă nu renunțe, atuncea nu-l pună ca o condiție *sine-qua non*, lesă-l macar facultativ, ca așa și clerul laic să se pôtă ridica la trépta ierarhică, fără a'și lepada femeia sau a se ruga lui D-zeu să-i möră soția ca să se pôtă face și El arhereu și de aci: Episcop, Mitropolit, membru la sinod, ect.—In fața minței sănătöse, a se mai manține aceste uzuri, este a ni rezema numai pe o stare psihică bolnavă, sau pe o tradiție așa de înrădăcinată că, rațiune este în imposibilitate de a convinge pe creduli, că trebuie s'o lepede, fiind că nu mai are dreptul de a trăi în mijlocul unui secol plin de știință și lumină.

Să nu se credă că nu cunosc religiunea creștină sau că sunt rău creștin —Ca cunoștinți religiöse, pot concura cu mulți arherei de a'i noștri.

Ca fapte, pot concura cu toți; poftim să vină la luptă și la răfuélă de fapte.

Recuosc asemenea necesitatea religiei, clerului și bisericei în statul nostru.

Când cine-va mărturisește acestea, chiar după scriptura, trebuie să fie crezut.

Adversarii deci, în această cestiune să vină la luptă pe față, iar nu pe ascuns și prin intrigă și calomni. Intru dar în tratarea cestiunei:

•*Statul civil al preutului să numai fie o pedică pentru ridicarea la orî-ce tréptă ierarhică*“.

In religiunea creștină prin biserica sau *ecclesia* să înțelege, adunarea tuturor credincioșilor, ce cred în acelaș D-zeu, aú aceiași religiune, dogme, taine și moravuri, deci biserica, sau mai bine-zis *ecclesia*, este o adunare de ființi cuvîntătoare, rașionale, este o instituune religiösă. Apostolul Pavel zice: •*Voï sunteți bi-*

serica *D-zeului* celui viu și membri în parte²⁾. Așa dat, această instituțiune are nevoi de conducători, de povățuitori, de învățători cum are și școala și ori-care altă instituțiune în un stat.

Conducătorii, povățuitorii bisericeii creștine sunt *preuți* sau *iereii*. Acestă numire vine de la cuvintul grecesc „*Ierevs*” preut său „*Iereos*” sacrat, sântit, sacrificatoriu, augur; de unde în biserica creștină *ierurghisitoriu*, adică lucrătoriu de cele sfinte.

Tôte tainele ieu înșinșarea prin preuție: ea prin puterea lui D-zeu sevrșește misterile, învață cuvintul și iartă pacatele — Preuția este baza ierieii și ori cărei trepte ierarhice¹⁾).

Acestă funcțiune în biserica creștină este cunoscută sub numele de: „*Ierarhia bisericească*”,

În biserica creștină ierarhia bisericească a avut și are *trei trepte*, chiar din veacurile apostolice sau mai departe, din însăși începutul ierarhieii mosaice, de unde este dedusă și ierarhia creștină.— Aceste *trei trepte* sunt *I. treapta arhierescă*, *II. treapta preușcă* și al *III. treapta diaconească* plus cel alt personal: cântăreți, scribiarci ect. Aceste trepte nu se deosebesc între ele prin însușiri fizice sau psihice, ci prin drepturile și datoritiile ce are fie-care treptă în cercul său de efectuat, de unde se deplinit.

Una este taina preuție, iar *trepte sunt trei*: preutul sau presbiterul; diaconul și arhierul.

Preut, sevârșitoriu, ierurghisitoriu; presbiter să nu mește preutul pentru maturitatea cunoștinșilor, ce trebuie să aibă mai pre-sus de toți și chiar și pentru viața sa.

Arhierul este cea mai *Înaltă treaptă* care are toate drepturile, este capul ierieilor; diaconul este ajutătorul

²⁾ Apostolul Pavel. Epistolia către Ebrei cap. 15.

preutului și al arhierelui. El n'are puterea sau darul de a efectua cele sfinte.

1) Arhieriu este treapta ierarhică cea mai înaltă și are toate drepturile, adică : a sevârși sfintele misterii, a hirotonisi, a ierta sau deslega păcatele și a predica cuvântul. Acest drept s'au dat de Christos, prin apostoli, tuturor arhierilor : „Pace dau vouă,.. precum m'au trimis pre mine tatăl, trimit și eu pe voi.... Mergeți în toată lumea, învățați toate neamurile.... și iarăși „Luați duh sfânt, cărura veți erta pacatele, ertate vor fi, și cărura le veți lega, legate vor fi¹⁾).

Tot Christos a pus începutul arhieriei, hirotonisînd arhieriu pe fratele său, apostolul Iacob, punîndu-l Episcop Ierusalimului²⁾.

De aici videm că Christos a așazat pe apostolii săi la o treaptă mai înaltă, și după cum dînsul a pus pe apostoli următorii ai săi, așa și aceștea, la rîndul lor, au pus pe Episcopi, pe preuți și pe diaconi³⁾.

2). Preutul are dreptul de a sevârși sfînta liturghie, de a efectua toate misterile, afară de preuție, de a predica cuvîntul, cu alte cuvinte ierurghisește toate cele sfinte și predica cuvîntul —Preutul pöte lega și deslega pacatele, cînd acest drept i s'a dat de arhieriu ; preutul nu pöte hirotonisi,—acesta este un drept esclusiv numai al arhierelui.

Preutul după învățetura Sf-lui Atanase cel Mare, este în biserica sa, în parohia sa, în mica sa turmă cuvîntătoare, este zic, și preut și Episcop, adică : ierurghisitor, predicatoriu și povățuitoriu, inspector, observatoriu, căci acësta însemneză și numirea de „episcopos“

1). Epitomi Tion Dogmaton de Atanasă cel Mare, tipărită la M-rea Nëmț 1816
Evangelistul Iön cap. 15 și 20.

2). Biografia acestui Apostol 23 Octomvrie.

3). Dreptul Canonic de Andrei Saguna, despre ierarhie.

Insuși apostolul Pavel zice: Darul preuției cuprinde în sine și puterea ierarhică (Faptele apost.: Cap: 20 și 28 Pavel I-ia Epist. Timot. Cap: 4 și I-ia Epistolă către Ebrei).

3). Diaconul este ajutoriu arhierelui și preutul. El nu are dreptul de a efectua nici un mister, nici un serviciu religios; are dreptul însă a predica cuvântul.

Din toate cele arătate aici rezultă că preuția este baza ierarhiei bisericești; ea este unul dintre misterele cele mai mari a bisericeii, căci cu puterea comunicată preutului, prin acest mister, să efectuaize toate celelalte mistere și se ierurghisește cele sfinte; iar treptele ierarhiei: *preut, arhieru, diacon* se disting numai prin drepturile și datorile ce au fie-care în serviciul bisericesc ²⁾ Conchidem dar, că aceste trepte se deosebesc numai sub raportul atribuțiunilor, iar nu a calităților sufletești, trupesti sau a statului civil.

Care au fost *statu civil* al acestor trei trepte ierarhice în biserica creștină, adică a diaconului, preutul și arhierelui, precum și acelor ce ocupați funcțiuni ierarhice ca: Episcop, Mitropolit?

Religiunea creștină este o purificare și complectare a religiunii Mosaice; rădăcinile creștinismului sunt în Moaism, sau mai bine-zis în învățăturile bibliei. Cine s-a ocupat cu studiul religiunii creștine, cu formele și ceremonialurile sale, cu dogmele și învățeturile sale, și cunoste și moaismul, știe prin sine însuși, atunci, că creștinismul este o purificare și complectare a religiunii moaisce.— Chiar Christos a declarat acesta: „N'am venit să stric legea și prorocii ci să-i deplinesc”. — Baza religiunii, a credinței, și a moralei în moaism era *Decalogul*, în creștinism: „Să iubești pe Dumnezeu din tot

¹⁾ Dreptul Canonic de Saguna.

²⁾ Faptele Apostolilor cap. 20 și 28.—Pavel.

1 Epistola către Timoteu.

sufletul tău,  i pe aprópele ca pe tine  nsu i» — Ceia ce  ie nu  i place altuia nu face» — Ca bază a credin ei este: *Simbolul credin ei*; ca bază a *Dragostei* este «*Decalogul*»  i ca bază a *Speran ei* este: *Tatăl nostru* etc». Deci cre tinismul este dedus din mosaism; este o purificare  i complectare a mosaismului. — Complectarea stă in universalizarea religiunii  i credin ei *Triunului D-zeu*; purificarea in înlăturarea a o mul ime de forme  i ceremonialuri grosiere.

Baza credin ei, observarea cultului, îndeplinirea tuturor cerin elor religioase  i executarea ceremonialurilor, in mosaism erau  ncredin ate tribului *Levi*, care forma personalul religios  i bisericesc in religia mosaic . Acest personal bisericesc sau a tabernacului, in timpul lui Moisi, al templului, după constituirea bisericii zidite, să disp rtea in mai multe trepte, după atribu iuni: servitori, cete i, c nt re i, ajutat ri, păzitori, preuți  i arhieriei. Preuția era dată de drept numai familiei lui *Aron*, fratele lui Moisi, tot din tribul lui *Levi*, din ramura sau n mul *Cohat*. At t preu ii c t  i arhieriei in religia mosaic  erau căsătoriți — Istoria biblică, c r ile lui Moisi dovedesc ac sta.¹⁾

Cre tinismul fiind o complectare  i purificare a mosaismului, ierarhia mosaic  cu formele sale au trecut  i in cre tinism. Dacă să studiază ierarhia mosaic   i cea creștină, se vede aceia i asemanare. Dacă se observă anticul serviciu religios mosaic, solemnitatea  i splendoroa sa, îmbrăcămintea arhierelui biblic, t te c tirile, c nt rile, tot ceremonialul, se vede mare asemanare; t te aceste arată tranzi iunea cre tinismului din mosaism, cu mici corec iuni, l s ri sau adăugiri.

¹⁾ *Leviticul* cap. 1, 8, 9, 21  i 23.

Numerii. cap. I. vers. 47 54. cap. 3, 4, 17, 18.

Isua. cap. 21.

Negreșit dar că ierarhia biblică au trecut în creștinism cu statul său laic.

Dacă studiem starea ierarhiei creștine în veacurile primitive pînă la 325 după Christ și chiar și după astă dată pînă la 691 videm că și preușii și arhieriei erau căsătoriți iar unii necăsătoriți.— Insuși apostolul Petru, temelia credinței creștine, temelia arhieriei și păstoriei a fost căsătorit, avînd de soție pe fiica lui Aristobol, fratele lui Varnava.— Apostolii toți au avut darul arhieriei, însă ei toți au fost unii căsătoriți, unii celibatari, nu însă călugări sau monahi¹⁾.

Apoi apostolul Pavel spune foarte categoric că ierarhia bisericii creștine nu au fost monahicască: «În biserică nu este vre-o cărmuire monahicască dar aristocratică, adică din întocmirea și unirea de obștie a păstorilor celor din trînsa, căci zice spune bisericii, adică adunării celor aleși de ea »povățuitorilor ei.«

Un argument foarte puternic ce resare din starea lucrurilor, este că, în veacul apostolic, biserica au fost condusă și păstorită de apostoli, imediat următorii ai lui Christos, iar după aceștia de barbații apostolici. Însă nici unii nici alții n'au fost monahi. ci parte căsătoriți parte celibatari; monahii au apărut foarte târziu în afacerile bisericești, atuncea când părăsind pustile au intrat în societatea laică — O dovadă irefutabilă, un argument canonic că preușii, arhieriei, episcopii trebuie să fie căsătoriți, și că erau căsătoriți, este canonul al 1-lele al Apostolilor care stipulează: «Episcopul. Preutul. Diaconul, pe femeia sa să n'o lepede cu pricinuire (motive) de evlavie.—Iar de o va lepada, să se afurisească, și dacă ar mai stărui în acésta, să se caterisască.»— În tâlcuirea acestui canon, se zice categoric, că apostolii

¹⁾. Biografie Apostolilor 29 Iunie.

după învățetura lui Isus, au socotit nunta, căsătoria și patul nupțial ca lucru de cinste, fiind chiar unul dintre misterii.

Apoi canonul 26 Apostolic, oprește pe preut, de a intra în preuție, neînsurat. Preuția însă este baza ierarhiei, ea cuprinde în sine și pe arhieriu, Episcop, Mitropolit, căci acestea sunt numai niște trepte, cărora li se concede ore-care drepturi, imunități.

Rămâne dar bine constatat că în veacurile primare ale creștinătății și preuții și arhieriei erau laici, iar sub statul civil, unii căsătoriți alții necăsătoriți.

Acastă stare de lucruri au durat pînă la 691 în timpul sinodului al VI-lea când s'au stipulat ca arhieriei să fie ne'nsurați.

Cestiunea căsătoriei preuților s'au tratat mai întâi la sinodul local din Neocesaria la anul 315 d. C. unde s'au stipulat că preuții să fie căsătoriți; asemenea că cineva fiind preut, nu se mai pôte căsători ¹⁾.

Adoua óră, cestiunea căsătoriei preuților, s'au tratat în sinodul ecumenic de la Niceia 325 d. C.

Ce a motivat însă punerea acestei cestiuni în discuția sinodului ecumenic? Iată ce: erau preuți căsătoriți și cari erau hirotonisiți după căsătorie, erau unii preuți cari erau hirotonisiți înainte de căsătorie, sau cari erau preuți și rămâneau necăsătoriți.

Sinodul ecumenic tratând dar această cestiune, a vrut să stabilească o uniformitate. Era să se stipuleze ca preuții și arhieriei să fie necăsătoriți, însă protestația lui Pafnutie Episcopul unei cetăți din Tivaida, a fost așa de puternică, că sinodul au hotărât ca preuții să fie căsătoriți; însă despre arhieriei sau despre cei sfințiți mai înainte de căsătorie, sinodul zice: fiind că s'a obicinuit a nu se însura, să rămâe așa, însă dacă voesc.

¹⁾. Vezi în pidalion canonic Sinodului din Neocesaria.

Deci sinodul ecumenic din Niceia, regulând căsătoria preuților, nu face nici un canon pentru ne'nsurarea arhierilor, ci zice: că cei sfințiți și cu deosebire arhierii, dacă vor, pot să nu se însore ¹⁾

În fine la sinodul al VI-lea ecumenic ținut la Constantinopol la 691 s'au tratat despre căsătoria arhierilor, Episcopilor ect.

Motivul era: Episcopii din Africa viețueau la un loc cu femeile lor și după hirotonie. Acesta s'au părut ceva scandalos după reclamele unora; deci sinodul prin canonul 12 *oprește pe arhierii a vețui împreună cu femeile lor*;—prin urmare separați sub raportul locuinței, pot viețui. Deci nici acest canon nu zice categoric ca arhierii să nu fie însurați, ci numai să nu viețuască la un loc cu femeile lor. Motivul pentru care toate sinodele s'au oprit de a face un canon aparte prin care se stipuleze ca arhierii să fie ne'nsurați, și încă călugări este ca să nu lovască în canonul al V-le Apostolic, *care prescrie căsătoria preuților, arhierilor și diaconilor*, precum și învățătura Apostolului Pavel: «Se cuvine Episcopului să fie barbat al unei soții credincioase ²⁾».

Din toate cele espuse aci, nu găsim nici un canon categoric pentru necăsătoria Arhierilor, Episcopilor, nici că aceștia să fie monahi sau să se facă numai dintre monahi, iar că pînă la 691 arhierii erau unii casătoriți, alții necăsătoriți. De unde dar, astăzi vedem în biserică ortodoxă și catolică clerul înalt, monahal?

Să urmărim deci această importantă cestiune, se vedem cum călugării au acăpărat clerul înalt, cum au intervertit sensul canoanelor pentru a rîpi drepturile clerului laic.

¹⁾. Vezi canonul 5 și 6 Apostolic în tilcuirile și sub tilcuirile lor.

²⁾. Vezi canonul 12 și 13 al Sinodului al VI și tilcuirile lor.

Andrei Şaguna în dreptul canonic zice ca obiceiul de a se face arhieriei din tagma călugărească se razimă pe o *sub ţilcuire* a canonului 51 apostolic, în care sub-tilcuire găsim acest pasaj: «S'au obicinuit în biserica lui Christos acest prea-folositoriu obicei a nu se face Episcop pînă nu se face monah¹⁾).

Se videm ce zice canonul 51 Apostotic, pentru ca să cunoscem cum l'au tras de păr, cum l'au sucit, călugării, în interpretare, ca să le vină la socotelă, ca să le iasă la cot – iată canonul: «Dacă vre un Episcop, Preut, Diacon, sau ori-cari din catalogul cel ierarhicesc, *de nuntă*, și de *cărnuri* și de *vin* nu pentru nevoie (evlavie) ci pentru urăciune s'ar departa, uitând că sunt bune forțe și ca barbat și femeie a făcut D-zeu pre om, ci hulind ar cliviti pe faptură, ori îndreptezese ori catirisascăse și de la biserică lepedese, așișderea și mirénul²⁾»

Învățetura lui Cristos, fiind o religie nouă, cu o morală umaniteră, superioară celor practicate, de cele alte religii, religia lui Christos zic, se întâlnește cu moravurile grosiere, barbare ale altor popoare, cu ale ebreilor, Grecilor, Romanilor etc.

Religiunea lui Cristos fiind o religie nouă, cu o morală pură, superioară moravurilor barbare, să întâlnească dar și se ciocnească cu obiceiurile și deprinderile Ebreilor, Grecilor, Romanilor etc.

După deprinderile religioase ale acestor popoare, unele cărnuri se priveau spurcate, sau sfinte, și nu era permis tuturor ale mânca; asemenea unii nu beau vin; alții nu se însurau; alții se afierosau zeilor; alții mâncau numai legume considerând cărnurile spurcate.

Apostolii dar, voind a păzi pe creștinii de ori-ce ere-

¹⁾ Vezi dreptul canonic de Şaguna din 1855 pag. 76.

²⁾ Vezi acest canon în Pidalion.

suri, moravuri rele, barbare, au prescris o mulțime de reguli sau canoane, între care și canonul 51 sus citat.

Din tâlcuirea acestui canon, rezultă ca, așăzămintele bune, toate lucrurile și ființele făcute de D-zeu și că toate sunt bune, sunt curate, și spre folosul omului; așa și *nunta, mâncarea cărnei, întrebunțarea vinului*, sunt bune.

De aceia apostolii prescriu pedepse clericilor cari ar desprețui *nunta, mâncarea cărnei* etc, din rea vroință, din motiv că sunt necurate, fiind că toate sunt curate înaintea lui D-zeu, și aceasta spre a nu se asemăna păgânilor.

Canonul apostolic este dar foarte înțelept; apoi și canonul al 4 al sinodului din Anghira oprește de slujba pe preutul care nu mânâncă carne, căci acest lucru este eres al monahilor și altor eretici; asemenea canonul 53 apostolic.

De unde dar scot susținatorii clerului monahal ca arhieriei, episcopii să fie ne'nsurați, după acest canon, fiind că învățatul Prelat Andrei Șagune zice, în cartea sa „Dreptul canonic” *Că episcopul trebuie să facă parte din tagma călugărească și că aceasta se rașimă pe o sub-tîlcuire a canonului: 51 Apostolic*, unde este acest pasaj: *Sau obiceiuit în biserică lui Cristos acest prea falositoriu obicei, anu se face episcop, pîna nu se face monah?* (1).

În veacurile primare ale creștinătății religiunea creștină ne fiind înțeleasă de toți, asemenea nici practica sa, se iviră o mulțime de secte. Între aceste secte era și secta asceșilor, monahilor; acesteia credeau, că de sevârșirea, perfecția creștină, după învățetura lui Crist,

1). Vezi canonul al 5 Apostolic, tâlcuirele și sub-tîlcuirile sale. Apoi în canonul, 12 al Sinodul al VI-le Ecumenic

stă în a se lepada de lume, tată, mama, frați, surori, soție, a se duce se viețuească în pustie, a se mortifica prin post, abținere, și rugăcinne, a nu mânca de cât buruene, legume, și câte o dată: pește, ouă, brinză.

Mulți dintre acesteia s'au dedat studiului religiunii și s'au făcut însamnați prin scriirile, și învățeturile lor. Deja pe neșemțite în biserica creștină, să introdusă obiceiul de a se face preuți, episcopi, persoane necăsetorite, dintre cari unele erau chiar călugări, sau cum se zice în pidalion și dreptul canonic, *din cei așiroșiți, sfințiți înainte de căsetorie.*

Acești asceți, monahi, dedați, devotați, exclusiv practicei religiunii au năzuit se conducă totă lumea creștină, după vederile lor. Cum înse să se facă aceasta? Negreșit punând mâna pe frinele cârmuirii bisericești. Cum însă se pună mâna pe frânele cârmuirii bisericești? Ii cari s'au lepadat de viețuirea în lume și de lume și cari trăesc în pustii?

Iată cum: vezind că canonul 51 apostolic pedepsește pe preutul, care din rea voință, se oprește de nuntă, de mâncat carne etc. iar despre cei ce din bună voință să abțin de acestea, nu zice nimic, și fiind-că călugării, monahii sunt aceia ce din buna voință s'au decis a se abține de nuntă, carne etc, apoi îi pot face parte din cler, și anume din clerul înalt, ca nefiind legați, ca preutul, de sat, parohie și afaceri zilnice cu familiile; iată pe ce întrepretație absurdă și bizară să razimă introducerea clerului monahal în ierarhia înaltă! Iată pe ce se razimă necăsetoria arhierilor călugări!!!

Cine nu crede acestea, cetească în Pidalion canonul 51 apostolic ca tâlcuirile și sub-tâlcuirile sale; cetească canonul 12 și 13 al sinodului al 6 Ecumenic cu tâlcuirile lor.

Argumentele ce dau susțitorii clerului monahal, ca

arhieriei să se facă dintre monahi, fiind că nu mănâncă carne, și nu sunt căsătoriți sunt foarte nostime. Iată le.

Pentru trei pricini mai cu samă, zic călugării, au oprit sinodul al 6 pe arhieriei de a ave femei.

1). Arhieriei fiind din treapta cea mai înaltă, să cuvine a fi depliniți întru toate, mai ales întru: *seciorie, curățenie; - tenuatis risum amici*"

2). Pentru că arhieriei, cei ce aveau femei și copii, dăruiau, după mórtea lor, fiilor lor episcopia sau averile ei. Aceasta nu este adevărat, căci în biserică creștină episcopia este electivă; - că dădeau averi, din ale bisericeii, fiilor lor, acest abuz, să putea înlătura, nu era ceva imposibil; și apoi dădeau unor fii legitimi, iar nu cum au făcut și fac călugării și arhieriei că dau bastarților și fiilor neligitimi.

3). Grija femeii, a casei, a copiilor opreau pe episcopi de a se îngrijii de turm. (1) Aceasta să poate întâmpla celor ce nu au conștiința datoriei, căci ce au făcut mai mult arhieriei noștrii fiind că nu sunt înșurați? Cari le sunt sacrificiile? Martirismurile? Aceste argumente sunt ante-familiare, ante-umane și ante-sociale. Deci n'au nici o rațiune. Arhierieul. Episcopul, nu este o individualitate, fără nici o răspundere ca să se dea la martirism, pentru principii, credință în care caz, am putea admite, argumentele de mai sus, el este un reprezentant al bisericeii, al poporului dat păstoriei lui, prin urmare trebuie să se îngrijasca de buna sa viață pentru a putea conduce bine pe pastoriții săi.

Din toate cele espuse pînă aci, conchidem :

1). Căsetoria clericilor: Preut, Episcop, diacon, au existat din veacurile primare ale creștinității.

1). Vezi toate aceste grozevii în Pedalion, tilcuirea canonului al 12 al Sinodului al 6 Ecumenic.

2). Nu există nici un canon care să oprească categoric cășetoria arhierilor și ca acesteia, să facă parte din tagma călugărească.

3). Nu este nici o incompetență psihică sau fizică care ar opri pe preut de a fi arhieru.

4) Formarea clerului înalt, numai dintre ieromonahii, este o usurpație, asupra clerului laic, usurpație, care n'are nici macar niște aparinți de legalitate. Deci această usurpație trebuie să înceteze, ca egalitate și pacea să se restabilească în biserica noastră.

Odată clerul monahal, punând mâna pe puterea bisericească, au condus biserica în vederile lui; s'au schimbat chiar el din aceia ce era la început, așa că în curgerea timpurilor ajunse a acăpera și puterea lumescă, iar serviciul religios, cerimonialurile, cetirile, cântările, regulele, obiceiurile: toate în biserica creștină ortodoxă, sunt monastirești, tot tipicul anual al serviciului religios, este tipicul monastirilor, fără nici o deosebire, așa ca să tindea a se priface întreaga societate laică în o societate monastirească, sub raportul religiei și practicilor religioase; — pînă la atîta cutezanță au ajuns puterea monahală în biserica, că au pus să se cetească creștinilor în biserica, ca modele de viață, virtute, ca învățeturi, estravaganțiile călugărilor și călugărițelor: ca viața Mariei Egiptencei, ca canonul cel Mare, ca Patericul, unde pe un Pavel prostul sau Pahomie, pe care fiind că umbla gol, nespalet, plin de păduchi, să dă ca model de virtute creștină! Apoi, posturile, deslegările la vin, unt-de-lemn, pește, sunt în biserică toate obiceiuri călugărești, departe și străine de învățetura lui Crist și așezemintele sfinților Apostoli, singurile valabile pentru societatea creștină și neresturnabile. Prin urmare călugăriii, sub masca religiunii creștine au acăperat puterea în biserică, au înlăturat pe clerul laic

de la orî-ce porțiune de autoritate, ca așa îi să domnească nu numai asupra clerului dar chiar asupra lumii laice.

Deci interesul călugărilor de a avea numai ei dreptul la arhierie, Episcopat, etc. au fost ca prin religie să-și asigure pe de o parte existența și continuitatea tagmetelor și a tuturor imunităților ce li dă astă poziție, plus a domniia chiar societatea laică — Istoria bisericească și universală, ni dovedește acestea pînă la evidență. (1)

Să admitem că în canonul 12 al Sinodului al 6, să zice categoric, ca arhieriei, să fie ne'nsurați, cu il mai întâi să se facă monahii și apoi, să se facă arhierii.

Este însă acesta un canon dogmatic sau disciplinar, cerimonial?

Canónele sunt de două feluri :

Doumactice și ne-dogmatice.

Canónele dogmatice, sunt acele privitoare la credință și dogme, cuprinse în Simbolul credinței; acestea sunt neschimbătoare, ca și credința, ca și dogmele; prin urmare ele nu se pot modifica. Canóne nedogmatice sunt acele privitoare la cult, cerimonial, disciplina, la regulile serviciului divin, la ierarhia bisericească, acestea să pot schimba, modifica, după timp, împrejurări — chiar practica de toate zilele ni probează aceasta. Așa : Canónele opresc ca creștinii și călugării să mănînce carne în post, canónele opresc ca preuții și episcopii să dea banii cu dobîndă ; canónele opresc ca preutul și arhierul să cîneze la masa nunței a două, să tragă cu pușca, să aibă femei în serviciu. Ei bine, se mai observă aceste canóne astă-zî? Nicî de cum, însă prin această credință, religia, nu sufer nimica, fiind că acestea sunt niște canóne sau reguli descipline, cerimoniale, făcute după timp și împrejurări, sau niște canóne influențate de călugări, după modul lor de viață, după cum au in-

1). Guizot — Istoria civilizației în Europa.

fluențat și canonizarea obiceiului ca arhieriei să fie călugări. Nu tot așa este cu canónele Dogmatice; acestea au ramas și vor rămâne intacte.

După noi dar, chiar dacă ar exista un canon ca arhieriei să fie călugări, acest canon să póte ușor desființa, fără a se aduce vre-o atingere religiunei și credinței creștine fiind că nu este un canon dogmatic nici nu este dogmă ca arhierul să fie călugăr. Nu înțelegem dar cler laic și cler monahal, în societatea laică, în societatea creștină, în lume, după limbajul călugăresc.—Unul este D-zeu, una este credința în El, una este religiunea sa, una este preuția și Darul, căci un singur misteriu este: preuția. Decî jos din societatea laică, din biserică seculară clerul monahal!

(Va urma.)

1. Negre.

S U V E N I R

Ducețimă acolo pe unde altă dată,
 Frumoșii sîi ochi negri natura fermeca
 Pe unde blind zefirul și flórea-inamorată,
 Pe fruntea sa ceréscă cu drag o sărută.

Ducețimă acolo în valea înflorită
 Pe unde riul curge sub stîncă de granit
 Pe unde-întîia óră cetii a mea ursită,
 În zîmbetul Eî dulce ca cerul aurit.

Să mai revăd odată acele locuri sfinte,

Săpate cu sfială de frage'ni picior,
Să văd dacă Ecoul, mai ține încă minte,
Cereasca'î veselie și tainicul meu dor.

Căci e cu neputință atita armonie
Ce sufletu'î în cale lăsa în al său sbor
Atita farmec dulce, cîntări și veselie
Să piară să nu lase un semn în urma lor.

Aci o văd p'o stîncă tăcută, gînditoare
Aci o văd în vale, flori vesel culegînd,
Aci imi pare-o fee din lumea amăgitoare
Un vis din care-adesea, ne desteptăm plingînd.

Dară iată aste locuri; privirei se arată
Și inima'mi se strînge la fie care pas,
Căci caut pretutîndeni sîmțu'î adorată
Și din a sale urme vre una de-a rămas.

Părăul curge tainic dar numai reflectează
Pe undelei sclipinde Cerescu'î chip divin,
Și zioa vine, trece și apoi se înserează
Și totul se preschimbă prin nor sau prin senin.

Pe stîncea care-atîncea odată s'așezase,
Pe Earba peste care odată s'odihnea,
Nisipu nestatornic, și care imprimase
Asale urme sfînte, azi nu le mai păstra.

Și-am plins atunci cu lacrimi, cu lacrăme de sânge,
Cînd am văzut deșertul ce este-în univers,
Cînd am văzut speranța Că-în peptul meu se frînge
Și cu viața noastră că totul este sters.

A parcnra pămîntul cu inima arzîndă,
Cu ochii cătră ceruri, și-în veci să lăcrămăm

A rupe-a noastre aripi, speranța chiar născindă,
E tot ce-in astă viață putem să așteptăm.

In ce constă atunci, credință mîngiere,
Cînd tot aci se stinge și intră în mormînt,
Pe ce sărmanul suflet să scrie-a sa dureze,
Cînd cerul și pămîntul le spulberă în vînt?

Suspînul care ese din peptul unei mume,
La patul de durere al unui fiu iubit,
Natura îl consumă, și viață și'al său nume,
Se duce de se stinge în negrul infinit.

Și florea ce ne-incintă și dor de tinerețe,
Speranță veselie și tot ce-avem mai sfînt,
Simțiri mărețe vise și d'albă frumusețe
O clipă ne zimbește și'apune în mormînt.

Dar suvenirul însă imaginii iubite,
Nimic nu e să'l șteargă să'l potă nimici
Pot trece ani de lacrimi de chinuri nesfirșite,
Și ori care durere, mai mult îl va întări.

G. Boteanu.

G E O G R A F I A

Comunei Ruginósa

Plasa Siretiul Județul Suceava.

Lucrată de *Dem. Gh. Ursu* Invățător în această comună.

VENITURILE COMUNEI

(Urmare și fine)

Comuna Ruginósa are venituri de 17,141 lei 42 bani și cheltuelile de 16,958 lei 92 bani, pe anul 1883—84.

Comerțul. Locuitorii acestei comuni după ocupațiile lor să împart în două clase: comercianți și agricultori. Comerțul să exercită mai mult de Evrei. În comună să află 4 băcălii dintre care trei au și câte o lipscană aparținând evreilor. Mai sunt două hanuri: unul în centrul Ruginósei și altul spre est numit hanul Giurgești lângă satul Giurgești și soșaua județiană. Sunt 10 crâscime din care 4 în Costești, 2 în Cornești, 2 în Rădici și Dumbrăvița; alta pe soșaua Pașcani spre apus numita la Osoiu și una spre nord sub pōlele delului Parbita cu acel nume, care în totul fac 10 crâscime aparținând tot evreilor!!.

Cantitatea de rachiu ce să consumă în comună este de 200 vedri lunar; iar vinul să consumă 100 vedri lunar.—Căsăpia este a proprietății comunale dată tot evreului antreprenor de băuturi spirtoase. Vitele ce să uităet în cursul anului 1883—84 sunt: 44 vaci, 3 boi, 106 berbeci, 43 masculi, 307 mei, și 4 viței. Totalul capitelor tăete: 516.

Monopolul tutunului care procură un venit satisfăcătoriu să află tot în mâna unor evrei folosindu-se de libretele scôse pe numele unor locuitori români!

Industria. Vom spune pe rând toate felurile de industrii ce să află în totă comuna Ruginôsa.—Fabrici proprii nu există nici una în comună. Dar ca fabrici putem numera cele 10 mori purtate de apă și numai una purtată de vaporii de apă. Acastă móră din urmă este în centrul comunei și macină în cursul unui an până la 2,850 chile porumb, și macină numai atâta fiind că în timpul trieratului de grâne se ea locomobila și să întrebuițază la trier. Fâina de grâu să macină în puțină cantitate. Din cele 9 mori de pe ape; patru sunt a locuitorilor, două răzășăști și patru a proprietăței Ruginôsa în care intră și cea de vaporii.

Meșteșugurile. Croitor bărbătesc și fimeesc în comună este numai unul, evreu, lucrând cu ajutorul unei mașine. Cismariu numai un singur român, care lucrăză mai mult pentru locuitori

Sunt trei maistri principali în comună de stolerie și câteși trei români. Unul dintre cei trei, e săidăcariu și tapiseriu.—Acești trei fac lucruri și de lux.

Pe lângă cei trei maistri de stolerie, mai sunt mulți români stoleri care lucrăză, cară, căsuțe, pluguri, fac case din lemne pentru locuitori și altele multe ce li sunt de trebuință.

În comună să află mai mulți ferariși ferării dar mai principale sunt două: una a D-lui Gh. Emandi Zegan și alta a posesiei la care lucrăză un nempt. În fine cu toții lucrăză perfect.

Spunând în scurt despre ocupațiile barbaților să nu trecem cu vederea nici pe soțiile lor.

În timpul ernei femeile se ocupă în general cu torsul, țesutul pânzei de bumbac, cânepă, ină și lână din

care și fac costume de purtat; mai țes pânză de lână pentru sucmană, bernevică, țătară etc. pentru costiumul barbaților lor.—Resbóile și alte unelte în care să fac țeseturile sunt de lemn sistemul tradițional.

Agricultura. Mare parte din pământurile acestei comuni sunt noue și produc rezultate foarte bune. Pământul propriu agriculturii este de 5650 fălci și 20 prăjini împărțit între trei proprietari mari, trei mici și locuitorii împroprietăriți la anul 1864.—Divisiunea agricolă e făcută în modul următoriu: 3429 fălci arătură; 200 făl. și 50 prăj. fânaț, 200 făl. imașuri și 1820 făl. și 50 prăj. pădure.

Pământul în cea mai mare parte pe fie-care an, să cultivă pentru porumb și grâu

Pământurile n'au fost nici-odată îngrășate.

Proprietarii și posesorii lasă câte o parte din locuri ca imaș, arândule tómnă; câți-va din locuitorii au început a îngrășa pământurile prin gunoie și băligaria. Instrumentele de agricultură sunt tot acele de sistemul vechiu; însă proprietarii și posesorii au pluguri sistem nou. În comună se găsesc în cursul anului în general 300 pluguri, nici un tăvălug, nici un mușoroitoriu și nici o mașină de sămănat; iar de bătut popușol și de trierat grâne sunt patru, din care trei a posesorilor și numai una de trier a unui proprietariu.—Orzul și ovăsul vin în a doua și a treia tréptă de cultură. Aceste produse să cultivă de toți. Locul al 4-le îl ocupă grăul; acesta se cultivă mai mult de proprietari și posesori, iar locuitorii samănă foarte puțin, sau nici de loc

Cultura grăului în această comună cam tot de-a-una au fost bună. Secara, Hrișca, Malaiul, Cânepa și Inul se cultivă cam puțin. Cultura cartofelor e de mare folos dar este foarte înapoiată de un timp, fiind că numai locuitorii să mai ocupă cu ele, iar proprietarii și poses-

sorii, nu să mai ocupă așa mult cu ele. Cartofele se cultivă mai mult în grădini și ocupă un teritor numai de 10 fălci. Fasole, mazire, bob, anison, să cultivă în grădini și prin câmpii și ocupă un loc de 26 fălci Tutunul nu să cultivă de loc de la introducerea monopolului. Vița de vie să cultivă atât de proprietari, cât și de un număr oare-care de locuitori, mai cu samă în cotunele Giurgești, Cornești, Costești și Petrișuri; calitatea vinului destul de bună.

Viticultura. Cu această ramură de cultură a vitelor și mai cusamă cu cele cornute, comuna noastră să folosește, având vaci și buhai de o bună rasă; dar nenorocire că imășul nu numai că este puțin dar și raț.

Da-m aci un tabloù de numărul vitelor ce să află în tot cuprinsul Comunei pe anul curent 1883—84:

Adică 1409 boi, 608 vaci, 200 viței, 337 cai, 3400 oi, 2608 mei, 4 capre și 468 rămători. Vitele cornute sunt cum am aratat de o rasă în general foarte frumoasă. și acesta o datorim comunei care întreține 3 buhai ai săi, plus și a D lor posesori.

Caii sunt de o rasă próstă, și acesta din cauză că Comuna este lipsită, de armasari de o rasă deosbită ba chiar și de ai țerei noastre.

Oile sunt de o buna rasă, brânza ce să strânge nu să expórtă, ci să consumă de locuitori, iar parte să vinde dinpreună cu mei și lâna, și acesta vânzare se face în Comuna. Dar cui? Evreilor cu prețuri foarte scăzute.—Comerțul rămătorilor este foarte inapoet; fie-care ceia ce face consumă pentru el, numai o mică parte din ei și posesorii fac un mic comerț cu aceste animale.

Comerțul cu vite mari este cel mai întins în Comună și se face la târgurile: Pașcani, Târgu-frumo și Les-

pezi. Numărul total de vite ce să vînd anual este de la 380—500 capite.

Bivoli să cresc în această comună un număr foarte mic (până la 12 capite).

În pădurile acestei comuni pe lângă epuri sunt: Vulpi, râmători salbateci, lupi, capre etc cari în timpul ernel fac mari stricăciuni locuitorilor.—Vînătorele ce se fac cîte-o-dată iarna sunt mai mult de epuri, râmători salbateci, vulpi etc.

Creșterea paserilor în comuna noastră este destul de îngrijită; locuitorii consumă puține din aceste paseri, dar cele mai multe le duc de vînzare la târguri, asemenea fac și cu pui și cu ouele.

Cultura albinilor în această comună se exercită de puținii locuitori, așa că în anul acesta nu se găsesc de cît 356 stupi în tot cuprinsul comunei.

Gîndaci de matase nu se cultivă de loc, și nici s'au cultivat vre-o-dată; dar nici un început nu se vede din partea cui-va.

Instrucțiunea. Această comună în privința instrucțiunii este clasată de D-lu Revisor Scolar I. Negrea, la întăiul ordin din toate comunele rurale din județul Suceava. Am spus mai înainte că în comuna Ruginosa sunt două scole: una de gradul I-iu în reședința comunei Ruginosa, al căruia învățetor este salariat de stat și alta în comuna Costești cu învățetorul salariat de comună. Anul scolar 1883—84 au fost înscriși în scola de gradul I-iu din reședință 94 elevi divizați în cinci clase, au frecventat scola până la 86 după cum să vede din cataloge; dintre cari 82 români și patru evrei; iar în cea din Costești, anexa comunei Ruginosa, 27 români. În privința sexului, fiind că aceste scole sunt mixte, au fost 124 băieți și cinci fete scriși, prin cataloge. Din toți aceștia au urmată la ambele scole până la finele anului

lui scolar 110 elevi din ambe sexe. Școle de fete nu este nici una în comună, însă au fost odinioară în reședință între anii 1872—77.

Comuna dă ca sub-vențiune școlilor 800 franci pe an în care se cuprinde remunerariul ce-lu dă învățătorilor, servilor, lemnele, mică reparațiune, mobilier, spese de cancelarie etc. etc. Cei care vine cu luare aminte a această sumă (800 fr.) la două școle în raport cu populația lor, și fără a beneficia școlile de alte venituri, ca cele de pe moșiile Statului, nu cred a nu rămânea cuprins de mirare.

În privința populațiunii care știe ceti și scrie în toată comuna sunt 151 *barbații români* și 60 *femei afară de funcționari*.—Dintre evrei sunt 30 barbați și șasă femei care știu a scrie și ceti românește.

Inbrăcăminte.—Locuitorii din această comună sunt divizați în două grupe în privința înbrăcămintei: partea cea mai mică poartă pantaloni, surtuc și pălărie modernă; iar femeile lor costume după jurnal și o parte din ele și pălărie. Cei alți locuitori au același port: pe cap barbații poartă în timpul verii pălărie tarl de Brașov, iară în timpul de iarnă poartă căciuli țuguete sau rotunde. Atât pălăria cât și căciula sunt mai în genere de coloră neagră.—Cămeșa la unii e de cânepă, la alții de bumbac, simplă sau cu horbote cu mânici largi, cu betițe, iar peștii cu cusături și flori, o poartă pe deasupra țărilor; deasupra cămeșei în timpul verii poartă sucmane genunchere și făcute din lână de colorare sură sau neagră, cu sau fără flori.

În zilele de sărbători poartă un feliu de cojocel scurt și fără mâneci numit *bondă sau cheptariu*. Această bondă pe dinainte, peștii, pe pôle și mai în totul poartă felurite flori făcute de lână cu diferite colori.

În timpul de ernală în loc de bondă, poartă cojocul din

pei de ôe saũ mel tot genuncheriu.—Cingătórea la unica constă numai dintr'un brâu de lână făcut a casă și colorat roșiu saũ verde; iar la alții pe lângă brâu mai pun și câte o curea, care curea este lată până la o palmă și înfășurată de mai multe ori peste un brâu. Aceste curălușe sunt la unia înlocuite prin bete sau bârnețe și mai cu samă la flecâi saũ tineri. Ei în timpul de vără pórta țărâ de lână saũ de bumbac făcuți de casă și lungi de două ori de cum ar trebui, pentru ai putea încreși. Iarna tot acea îmbrăcăminte au, cu deosebire că țărâii sunt de lână mai grósă numiți *barnevici*. Colórea lor e mai tot-de-a-una albă. În picioare iarna pórta cibote lungi saũ opinci făcute din pele de porc saũ de vacă; iară vara pórta botine, jumătăți de botine și imini. — Femeile cele mai multe au luat portul celor din orașe; pórta fustă și polea de lână sau de citu, capul îmbrobodit cu tulpan saũ baris, apoi în picioare botine și papuci.—Parte din femei, pot a fi un mic număr, port costumul original a țării: pe cap un ștergariu de bumbac, cămașă de bumbac cu mâneci largi și cusută pe la închieturi cu gótoare, și jum împresurate cu catrină sau cu fustă de lână țesută pe la póle de jur împrejur cu flori, osto pînă la împresurarea corpului cu un brâu, sau cu ajutorul unei bande de pînă alesă cu flori, numite *bete*, *bârnețe* sau *plóre*.—Toate aceste sunt țesute de ele în casa.

Barbații pórta păr lung, ast-fel că formază plato lungi, nu'l tae nici odată, și dacă fac acesta apoi rar, și nu mai vârful.—Mai toți nu pórta barbe, saũ mai bine zis nu pórta păr pe barba.—Femeile pórta parul împiașii în două cozi și pase pe cap.

Characterul.—Locutorii sînt de un caracter foarte ageri și resbunătoriu, din cea mai mică neînțelegere sînt cértă, de la care ajung la pârucii și chiar udoan-

orî bătăi; ast-fel că judecătoria de ocol și Tribunalul cam tot-de-a-una stă în curent cu procese de aseminenea natură.—Lipsa de creștere, esemplile rele de la părinți, beția și pasiunea de a'și răsbuna 'i fac să comită cele mai mari crime.

—Nu e Duminică sau sărbătore în care locuitorii să nu fie adunați prin cracime. Mulțimea celor adunați să poți cunoște după numărul crăciunelor aflate în Comună și după cantitatea de băuturi spirituoase ce se consumă. În acestea locuri ei pun toate trebile la cale adică cele bune, dar nu mai rămâne îndoelă, că cele răle vor fi trecute cu vederea, ba încă ce! mai mult asupra lor să sfătuesc și se chibzuesc cum le-ar face ca să eșă la un rezultat plăcut. Nu e lucru așa de curios pentru barbați; dar am observat, că mai des sunt frecventate aceste locuri de femeile lor, care pe sub ascuns își dau pânea de toate zilele pe rachiu ca și cum ar da'o pe cine știe ce lucru scump; ba mai au un rău din cele mai mari că deprind și pe copiii lor încă fiind de șapte ani a be rachiu și a fuma tutun. Datoria de Creștin de a merge în toate Duminicile și sărbătorile la biserică e cam părăsită; n'au ce să face la sărbătorile împărătești de vin la biserică; așa spre exemplu la Paști, la Nașterea Domnului, dar și atunci numai jumătate din locuitorii aflători în comună — în cele alte sărbători să ved cel mult 10—15 barbați, bătrâni, batrâne și copii. Darea de liturghii și de lumânări la biserică au început a dispărea.

Apoi în cursul anului o mulțime de zile *nu lucrează supt pretext de serbători*: că e rău de lup, de rușalii, de foc, de bóle etc etc. Ordinul Sf. Apostoli de a posti bunul creștin cele patru posturi de peste an precum și Mercurea și Vinerea, îl țin dar nu atâta din sentimentul de religiozitate pe cât din obiceiul ce și pun

înainte zicând : că așa am apucat de la părinți, moși, strămoși etc. La Sf. înviere, ouăle roșii, pasca, cozonacii și scrânciobele sunt distracții,—Hora în zilele de sărbători și mai cu samă la Paști și Nașterea D-lui ține câte trei zile. Clăcile toamna și șezetoriale iarna, sunt vizitate fără îndoială de mulți flecăi și fete din comună așa că de la acestea, sărutările și glumile nu lipsesc; numai ast-fel să pot întâlni și înțalege în casuri de căsătorie

Modul de trai.—Fie-care familie și are casa sa. Casele locuite de ele de și sunt ca la țară; dar o parte din ele sunt compuse din mai multe odăi și spații oșe, ținute curat și bine aerisite.

În privința gospodăriei.—Grădina cu pomi și legumele de tot soiul la nict unul nu lipsăște. Nutrimentul lor în cea mai mare parte constă din legume, carne de paseri, oșe, porc etc. etc. în fine ca ori-care bun gospodariu.—băutura cea mai obicinuită în casele lor, este apa și apoi rachiul; dar vinul fiind foarte scump nu beu destul de rar.—În privința mobilierului locuitorilor în casă stau bine, cea mai mare parte sunt care au două sau trei paturi acoperite cu lăicerc de lână în culore, făcute de casă și cu diferite aleseturi. În fine îmbrăcăminte obicinuită ca la fie-care localitate, cu excepție că la noi sunt hainele mai luxosă.—Uneltele bucătăriei sunt ca la fie-care gospodariu de țară.

MORMINTUL LUI CUZA

Un membru al societății noastre, vizitând mormintul marclui Domn Alexandru Ion Cuza, între alte lucrări

de admirat, au ramas foarte pătruns de poezia-epitaf,
de deasupra raclei, nemuritorului Domn, poezie făcută
de zeul lirei Române Dl. V. Alexandri.

Acea poezie au copiet'o ad-litteram;—spre cunoștința
și edificarea lectorilor, o publicăm în colónele revistei,
„Asachi“.

C U Z A - V O D Ă

3/15 Mai 1873.

Văzutu-te-am în pace suind scara mării
Și'n pace luând calea Augustă a nemuririi
O! Scump amic Domn mare. O! nume cu splendore
Sădit pe miriade de libere hotare.

O clipă apărutu-ai în plaiul veșniciei
Și veșnice mari fapte lasat-ai României
Nălțând din părăsire antica-I demnitate
Prin magica unire și sacra libertate.

La norul plin de mană ce trece și revarsă
O plóc roditoare pe brasa care-I ursă
Și stând apoi departe în umbra lui privesce,
Cum brasa se deschide și câmpul înfloresce.

Așa și tu din ceriuri ai dulcea mângăere
Să vezi a țerei tale frumoșa reînviere
Tu ce ai stărpit cu sceptrul unelta derobire
Din suflete și câmpuri semința de șerbire

Acum te odihnesce gustind eterna pace

In taina maestosă a morții care tace
 Lăsînd o lume întregă la tine să gîndească
 Ș'ata legendă Cuza cu fală să rostescă

Sunt nume destinate ca numele tău mare

Să ste-e neclintite p'atîmpului hotarē

Și veșnic să respindă o falnică lumină

Pe secolii ce'numbă trecând li se inclină.

V. Alexandri

Ruginosa.

Aniversarea a V-a a Societății „ASACHI”

Conform tradițiunei stabilite, la 8 Dechemvrie anul 1884, s'aū serbat a cincea aniversare a societăței „Asachi”. Membrii cari aū luat parte la acēstă serbătore aū fost: Dl. Dem Cantemir, președintele societăței, D-nii Ioan Negre, N. N. Albu, Lascar Radu, Econ. David Vicol, Econ. N. Ionescu. Dr. Dem Apostolidi, G. Hogaș, N. Tomescu, Gr. Sinescu, Z. Zapisescu, N. Juraschi, Dem. Neculau, M. Halunga, Em. Vârgolici, Ion Bora, Ion Ravici, M. Frangulea, M. Catz, Dr. N. Ursulescu, C. V. Andrieș, Al. Vasiliū, G. Lazariu, Gr. Lazu, Gr. Alexandrescu, Lascar Vorel, V. Costinescu Ermil Zaharia.

Serbătorea a fost fōrte animată, mai multe tuaste s'aū ridicat relative la progresele făcute de științe și in amintirea apostolilor științei. Numerōse depeși de felicitari s'aū primit de la membrii absenți, precum și de la un număr de deputați bine-voitori și amici a societăței „Asachi”.

Dacă societatea Științifică-Literară a făcut mult sau puțin, se va judeca din faptele sale, însă vom afirma în resumpt câte-va adevăruri: Ea a reînviat memoria unuia dintre marii dascăli, ai renașterii noastre, a nemuritorului Gh. Asachi, a contribuit la formarea unui grup de barbați ai școlii și științei, spre a fi uniți trătește între dinșii și a lucra cu toții în binele comun; în fine, prin revista ce o scote și care este în al 3-lea an, contribuie și dinsa prin omenii și scrierile sale, cu o mică parte la progresul științei și la respindirea luminelor adevărului.

Un alt început de lucrare ce a dat naștere tot societatea «Asachi» este propunerea pentru ridicarea statuei lui Gh. Asachi. Să știe că este un comitet instituit pentru acesta, care se ocupă cu adunarea mijloacelor bănești și cu conducerea lucrărilor respective; asemenea guvernul în fie-care an alocă în budgetul său o sumă, pentru mărirea fondului necesar la ridicarea zisei statuei.

Sperăm că Dl. V. A. Urechea, conducătorul, principal al lucrărilor pentru statuia lui Gh. Asachi, va activa din ce în ce mai mult aceste lucrări spre a se ajunge mai curând la deplinirea lucrării începute.

Societatea Asachi se poate felicita, fiind că are dintre membrii săi direcți doi reprezentanți în camera legiuitoare, pe Dr. Dem. Cantemir și Vasile Cristodulo, și un membru donatoriu Dl. Enache Cantemir.

Nu ne îndoim că acești membri vor face onoare societății Asachi, vor uni puterile și lucrările lor cu ale altora, spre a aduce mai curând la îndeplinire, ridicarea statuei lui Gh. Asachi.

I. N.

Câteva nevoi Economice

I.

Cu cât facem un pas înainte în organizarea noastră, din punctul de vedere politic, culturistic și economic, cu atât vedem mai bine pe de o parte ce ne lipsește iar pe de alta defectele legiuirilor și instituțiilor noastre. Așa depildă: după o practică de 18 ani se constatase cu prisos, că pactul nostru fundamental și sistemul electoral nu garanta în deajuns secretul votului și prin consecuența libertatea în alegiri, cea ce a făcut că, națiunea nu s'a oprit un singur moment, de ale schimba ast-fel, ca se pôtă înlesni participarea în alegeri a tuturor românilor, ce sunt în stare ași da samă de importanța unui guvernământ constituțional.

De asemenea sunt mai mulți ani deja, de când ómenii competiți în ale învățemîntului, critică și arată viciurile sistemului de educațiune și instrucțiune ce se dă tinerimei noastre, fiind că legea instrucțiunei de la 1864 nu au fost pusă în aplicațiune, de cât numai în cea ce privește învățemîntul așa zis »Clasic» și din această îngrejurare tótă lastarea româniască nu a găsit alt element de viață și existență, de cât numai în birocrație și profesiunile liberale, căci învățemîntul de aplicație și al meseriilor aũ fost părăsit aprópe cu desvârșire și acestea au adus ca consecuențe, că astă-zi avem în țară o clasă numeroșe de ómeni, carii s'au primit óre-care instrucțiune, însă cari au ajuns peritori de lóme; pe când streinii din tóte părțile lumii au inundat țara, punînd mîna pe tóte întreprinderile și meseriile producátore.

Se nădăduim înse că a sosit momentul, pentru a da învățământului național de toate gradele o direcțiune potrivită cu interesele și nevoele noastre, și că vom înființa în toate unghiurile țerei, școli de agricultură practice, școli reale, comerciale, de arte și meserii, dacă nu mai numeroase, dar cel puțin egale cu acele ce avem pentru învățământul clasic; ca ast-fel, tinerimea română se pôtă găsi în calea sa, puțința de a se înstrui în specialitatea ceă mai potrivită cu îndeletnicirile și aspirațiunile sale.

Mai cu precădere înse, din toate nevoele este pentru noi, starea economică, căci ea a devenit pe fie-care zi mai îngrijitoare; prin înpuținarea și sleirea mijlócelor de existențe individuale și naționale, necesare pentru asigurarea prosperărei noastre ca stat și ca națiune.

Este netăgăduit, că în acesti din urmă ani, cu toate împrejurările și luptele de ordine politică ce ne-a absorbit cu desevășire acțiunea, totuși guvernului liberal ise datorește multe înstituțiuni și legiuri, menite a îmbunătăți starea noastră economică. Pentru cercetătorul lipsit de patimă și în specie pentru acei ce ș'aú dat osteneală a cugeta cu serioșitate asupra stărei noastre economice sau mai bine încă, toți acei care se îndeletnicesc cu studiul economiei noastre naționale sau cu întreprinderi agricole, comerciale ori industriale, nu pot se vadă în toate lucrările noastre de până astăzi de cât un material pregătitor util, înse care nu este pus într'o ordine potrivită cu trebuințele noastre, pentru ca ast-fel privindule în întregul său, se pôtă merita numele de „organizare economică româniască“ cu alte cuvinte, în fie care rang al activității noastre avem câte ceva, fără ca acel ceva, se fie absolutul necesar a nevoelor noastre economice, ba dese ori pôte lipsiți încă de experiențe și pând samă numai de orgoliul nostru na-

țional, ne am apropiat câte o legiuire sau instituțiune economică a unor țeri, care n'au nici o potrivire cu starea în care ne găsim noi. — Așa s. e: s'au votat de camerele legiuitoare și se așteaptă punerea în aplicare a legii docurilor, cu toate acestea, dacă am sta se ne gândim cu serioșitate un singur moment la nevoele noastre, pôte că ne am convinge, că ar fi fost mai bine, de a înzestra mai întâi câmpurile noastre roditore cu un sistem de irigațiune, sau a da agricultorilor alte înlesniri menite de a asigura cantitatea și calitatea producăiunilor noastre, și apoi numai a ne gândi la docuri; căci am convingerea, că dacă am cerceta toate țerile agricole din lume, nu știu dacă am găsi vre una, care se și fi clădit docuri pe la porturi, înainte de a pune în aplicație toate îmbunătățirile, ce știința agronomiei și a economiei politice ne pune la dispoziție, pentru progresul agriculturii și în asemenea împrejurări, pare mult mai natural și mai înțelept de a satisface cele din tăt nevoi ale grăuntelui și apoi a veni și a da recoltelor mijlocul de a se pastra în piețele comerciale până la vânzare.

Cred că ar fi mai bine de asemenea când ne găsim cu o agricultură primitivă, se ne îngrijim mai întâi de a face se pătrundă în masa poporului cunoștințele elementare a agriculturii sistematice, adică a lumina muncitorul asupra avantajelor sale, deprinzându-l de așl gunoi ogorul, de a succeda sămănaturile ast fel, pentru a nu seca tot sucul pământului, a alege calități bune de semințe, ale curăți și spala spre a împedeca dezvoltarea feluritelor păsarite care alterează recoltele, precum și a deprinde muncitorii așl asigura sămănaturile contra grindinei și recoltele contra focului, în fine se facem ca comițiile agricole se nu fie numai niște instituțiuni agronomice prin nume, ci din contru, se ca-

ute cu stăruințe a îndrepta plecările agricultorilor, cătră progresele ce au făcut cele-lante țeri agricole.

Din toate nevoele agriculturii sau văzut numai ca în unele localități, muncitorii erau exploatați de arendași, în cât mulți din ei munciau totă viața cu angajamente anticipate și clauze penale oneroase. Prin noua lege agricolă s'a înlăturat acest mod de jăfuire a țăranilor, înse din nenorocire nu s'a văzut încă de nimenea, că țăranul român se va svârcoli în tot deauna în miserie și în viciuri dăunose fizicului și intelectului său, în câtă vreme vom avea prin sate cete de străini speculanți și jăfuitori, care trăesc și se îmbogățesc numai prin răpirea fructului muncii și a recoltelor țăranilor. Arendașii români care profitau de nevoele țăranilor, pentru ai angaja cu prețuri mici, erau din nenorocire niște rare excepțiuni, pe când jidovii crășmari sunt înprăștiati în totă țara și în toate cătunele, și care pe lângă băuturile vătămătoare ce debitează țăranilor, ei sunt în același timp singurii cumpărători a recoltelor lor, luându-le pe prețuri de nimica când se găsec în nevoie absolută sau în stare de beție, iar jidovii la rîndul lor vînd prin piețele orașior cantități însămnate de poșoi, grâu, ovăs, orz, mazere, fasole și altele cu prețuri îndoite și întreite, și ast fel în fie care an țăranii muncesc și trăesc în miserie, iar străinii oploșiți prin sate se îmbogățesc din munca lor.

Dacă este se venim cu serioșitate în ajutorul sătenilor, atunci ar fi bine de a curăți satele de străini care nu sunt agricultori nici muncitori și a da atât agriculturii cât și tuturor întreprinderilor producătoare mijloce de a concura și rivaliza pe țerile străine adăpînd și punînd în aplicațiune toate în demănarile de care se bucură acele țeri; căci până acuma, pe când americanul, rusul, indianul și singurul se bucură de căi de comunicație lesnicioșe și etine, precum soșele, canale de

apă, râuri sau fluviu aranjate pentru plutire. În fine rețele de căi ferate prin toate localitățile producătoare cu tarifele scăzute pentru transportul cerealelor și atuturilor producțiilor brute, la noi vedem încă că multe județe din cele mai producătoare, nu au macar șosele în cât producătorii, și agricultorii sunt siliți a aștepta timpuri secetose și atunci chiar, trebuie se plătească câte 8, 10 sau 12 franci pentru o chilă de grâu, popușoi secară sau orz, pentru a o putea duce până la cea mai apropiată gară, pe când în America, India, Rusia sau Ungaria se poate transporta aceeași cantitate cu același preț de pe un continent pe altul, sau de la o extremitate a Europei la alta. Mai mult, chiar în localitățile unde există căi ferate, multe producțiuni nu sunt exploatate din cauza scumpetei transportului, căci pe cînd tarifele internaționale sunt cu desevărsire scăzute, cele naționale sunt urcate astfel, în cât transportul covârșeste valoarea producției.

Aceste împrejurări fac ca cerealile și toate producțiile noastre se nu fie căutate și plătite de cât numai în timpuri de lipse mare, iar în timpurile de înbelșugare ale altor țeri, suntem nevoiți a ne desface de recoltele noastre cu pagube și numai după ce s'a consumat rezervele lor, ceva mai mult, încă de câți-va ani importăm noi înșine de prin țerile vecine multe articule, care formau odată exclusiv exportul țerei noastre. Credem că este timpul a ne pătrunde cu serioșitate de inportanța ce are starea economică, pentru existența noastră începând a cugeta mai întâi la interesele noastre și apoi ale străinilor; de acea idee de a se construi căi ferate zise, Economice, îmi pare ca este singurul mijloc de a da o nouă viața agriculturii noastre, căci cu acest sistem vom putea avea în scurt timp căi ferate în toate unghiurile țerii. Tot de aseminia, credem ca ar fi bine să re-venim cel puțin pentru 10 ani la vechia lege a pro-

tajiunilor, căci de la modificarea ei, nu numai că s'a înmulțit șoselele noastre, ba chiar acele care erau construite deja, sau părăginit cu desevărșire. Pe lângă acestea ar trebui se ne interesăm a crea căi de apă în toate localitățile unde cu mai puține sacrificii s'ar putea ramplasa șoselele sau căile ferate.

De asemenea, dacă am face o socoteclă de valora tuturor câmpiilor neproducătoare unele din cauza mlaștinilor, altele din lipsa de apă, iar altele din lipsa căilor de comunicație; precum și de valora prundișurilor vecine cu pârăele și riurile noastre ce sunt în fie-care an inundate și prin urmare reproducătoare, și dacă am realiza sumele ce ar trebui să se cheltuească, pentru a se preface toate acestea în pământuri producătoare sunt sigur, că acele sume ar fi ne înșămante în proporțiune cu avantajele ce ne-ar da în schimb niște asemenea lucrări prin aceasta căci s'ar urca cu mult valora proprietăților, dându-se agriculturii pământuri noi și fertile în schimbul pustietăților Baraganului, a mlaștinilor Bahluiului și alte multe pământuri întinse, care astăzi nu produc nimic și ast-fel în câți va anii toți locuitorii fără pământuri ar schimba aceste pustietăți în sate și câmpii roditoare.

(Va urma).

Dr. Dim. Cantemir.

EFECTELE ABSTINENȚEI MORFINEI

(Urmare)

Din cele expuse în numerile precedente, relativ la morfînomanie reese până la evidență că opiul și alcaloidul său, morfina, intră în categoria acelor otrăvi, care,

introduse neconținut în organism, îl modifică așa fel exercițiul funcțiilor sale, în cât ele devin indispensabile. De acea și efectele abstenenței despre care vom trata imediat, sunt tot atât de funeste ca și cele ale abuzului cu morfină.

Efectele abstenenței se observă mai cu seamă la acele persoane care, a hotărât a pune capăt odată obiceiurilor lor funeste și s'au supus de bună-voce unui tratament metodic; se înțelege de la sine că aceleași accidente se observă și la acele persoane care, independent de voința lor, sunt lipsite de odată de stimulentele lor obicnute. Aceasta se întâmplă cu acei nenorociți morfinomani cari ș'au stricat seringă, sau cari au fost condamnați la închisoare, sau cari în fine căzând în miserie numai au mijloace de ași procura morfina necesară și siringa lui Pravaz.

Printre fenomenele cari rezultă din abstenența morfinei, sunt unele cari sunt cu totul opuse acelor ce sunt provocate prin abuzul morfinei.

Așa spre exemplu Diaria este o consecință a abstenenței, pe când constipațiunea se observă în tot-dea-una la persoanele dedate usagiului morfinei. Se întâmplă înse câte odată, că și în urma abstenenței, se observă aceleași fenomene ca și acele produse prin abuz.

Odinioară se trata morfinomalia intrerupând cu totul și în mod brusc întrebuințarea morfinei, și atunci se produceau mai cu seamă fenomenele despre care vom trata, în puterea lor.

Am avut ocaziune a vede care este aspectul persoanelor dedate usului morfinei; ele au în genere o privire stânsă, ceva special în fizionomia lor. Din contra, fizionomia bolnavului în stare de abstenență este în tot-dea-una animată roșie, la el predomină fenomenele de excitațiune și congestiune, pe când la cei ce abuzează se observă o expresiune cadaverică a feței; mai departe se observă că momentele de plăcere și fericire pe care le simte un morfinoman în timpul întrebuințării otrăvei, dispar pentru a face loc unei stări de indispoziție morbidă, câte odată de agitațiune, fenomene cari apar mai cu seamă în momentul când morfinoma-

nul avea obiceiul de a-și face injecțiunile sale cu morfină. Morfinomanul lipsit de stimulentul său devine iritabil, sfădalnic; el capătă dispozițiune de a critica totul, de a videa totul în rău, într'un cuvânt devine un om insuportabil: de asemenea el pierde mult din forțele fizice, și facultățile sale intelectuale se slăbesc așa fel, că ori-ce lucrare serioasă 'i devine imposibilă.

Pe când abuzul morfinei produce insomnie, abținerea din contra aduce un somn greu, adânc din care foarte cu greu se deșteaptă morfinomanul. De asemenea și mania de a șede în pat pe care am constatat-o la cei ce abuzează, se observă și mai mult încă la abținere.

Abținerea de morfină poate aduce însă diferite acci-dente.

Unele persoane, din primele zile de abținere, sunt cuprinse de o agitațiune foarte mare; umblu necontent nu pot sta pe loc, țipă gem, asurzesc lumea cu lamentațiunile lor desplăcute. În grad mai mare de agitațiune, ele prezintă halucinațiuni diferite, cari se manifestă mai cu samă în organul viderei. Ast-fel ele văd figuri umane, unele surizând, altele amenințând; văd lumini, flacări etc. Ele pot avea halucinațiuni și în organul mirosului și al gustului, foarte arare ori însă în organul auzului.

Pe lângă aceste, se observă adese ori și insomnie, ca consecință naturală a abținerei de morfină. Acest fenomen ne pare cam paradox, de ore ce noi am văzut deja că abținerea produce somnolență, însă trebuie se ne aducem aminte că efectele abținerei urmază două direcțiuni opuse: pe de o parte ele se aseamănă cu efectele abuzului, pe de alta ele prezintă un contrast foarte mare cu efectele obicnuite ale otrăveii. Eată de ce abținerea de morfină produce câte odată somnolență câte odată insomnie.

Tote aceste fenomene patologice duc pe unii morfinomani și la o adevarată manie cu caracter acut și cu deliriu violent. Adese ori morfinomani au idei fixe și adevarate confusiuni intelectuale, mulți dintre dâșii au tendințe de a se sinucide, ceea ce necesită o supraveghere serioasă asupra lor.

Trecând acuma la studiul alterațiilor sensibilității, găsim earășl că sunt foarte numeroase și variate.

Adese ori bolnavul suferă de durere de cap (cefalalgie) și câte odată de adevărate nevralgii, durerile vechi pe care le avea înainte de a întrebuința morfina, se ivesc acuma prin abțință din nou. și suferințele cari împinseră pe bolnav la abuzul morfinei revine iarășl.

Din partea simțurilor speciale, se observă mai cu samă alterațiuni vizuale și anume diplopie (vedere dublă) și un defect mare în acomodățiune. Aceste fenomene nu dătoresc de loc aparițiunea lor vre unei alterațiuni a reținei, ele rezultă mai în tot deauna din o slăbire (asthenopie) acomodativa, căci în adevăr o simplă injecțiune subcutanea de morfină este suficientă de a reda mușchilor tonicitatea lor, și vederea devine atunci normală.

Cele lalte simțuri speciale pot de asemenea suferi o slăbire momentană, dar într'un grad mult mai inferior de cât al vederii.

Mai adese ori însă întâlnim fenomene de hyperesthesie, de excitațiune anormală în toate simțurile cu reflexe exagerate, Așa d. e. cel mai mic vuet face se tresară bolnavii, cel mai mic contact îl face se resară. În fine, un fenomen curios, bolnavii stărnută adese ori tare: acesta este încă un reflex exagerat.

Alterățiunile motilității sunt cu mult mai puțin frequentate, cu toate acestea mai mulți bolnavi se plâng de o mare slăbăciune, mersul le e greu, mișcările sunt jenate, adese ori se observă un tremur în tocmai ca la intoxicatia alcoolică, acest tremur câte odată poate deveni coreiform. La alții se observă fenomene epileptiforme: afară de aceste symptome, unii bolnavi capătă delirium tremens după șapte sau opt oare de la întreruperea usagiului morfinei. Tremurul este însoțit de un deliriu violent, cu o agitațiune intensivă și o furroare extremă. Bolnavul începe a strica tot ce e înainte, devine agresiv și periculos.

Acestor symptome diverse se asociază și halucinațiuni în organul vederii cari sunt însoțite de frică și sudori profuse.

Aceasta stare nu durează mai mult de 48 de oare

Intervenind însă imediat prin o injecție de morfină, individul se calmează la moment.

Aparatul digestiv suferă și el oare care deranjeri în urma abstenenței; mai mulți bolnavi au o dyspepsie intensivă, greață și vărsături, alții din contra au o foamă ne înpăcată (bulimie). Aceste symptome nu sunt constante, în tot deauna însă se observă diaree la asemenea bolnavi și când prin întâmplare ea lipsește, trebuie defiat bolnavul, el înșală pe medic, el continuă a întrebuița morfină. Ca consecință a diareei se constată că acești bolnavi au sete și tenesmu.

Pielea participă de asemenea la aceste alterațiuni ale economiei. Ast-tel videm producându-se congestiuni la cap, roșeața la față unii sufer de urticaria (blândă) alții de sudori profuse în acelaș timp, temperatura scade; acesta scădere de temperatură este însoțită de fiori de frig și se poate lesne constata cu thermometer.

Funcțiunile sexuale sunt mai mult sau mai puțin activate, mai cu seamă la sexul femeesc. Menstruațiunile care au încetat de mult timp, reapar din nou. La bărbați se observă adese ori o nevralgie a testiculelor.

Din partea organelor urinare, se constată adese ori glycosurie și mai ades însă albuminurie. Albuminuria este mai frecventă în starea de abstenență de cât în timpul abuzului morfinei.

Respirațiunea suferă de asemenea, cea mai mare parte sufer de dyspnee și mai cu samă de nerigularitate în rythmul respiratoric. Alții au adevărate accese asthmatici.

Circulațiunea se slăbește, bolnavul are palpațiuni, pulsul devine lent și mic.

Aceste symptome diverse devin mai cu samă grave în stare de colapsus.

La multe persoane, după două sau trei zile se desvoltează un simțiment de slăbăciune care nu se datorește lipsei de alimentațiune, ci întreruperii usagiului stimulentului obicinuit. Slăbăciunea însă crește și se agravează, inima la rîndul ei suferă, pulsul se slăbește devine neregulat și lent așa fel că de abie numeră trei

zeci până la patru zeci pulsațiunii pe minută, și în fine nu se mai simte.

În acelaș timp respirațiunea se oprește, pielea se răcește și se acopere de o sudore rece. Individul cade în stare de syncope, ochii i se cufundă, fața se trage, într'un cuvânt el presintă aparența morței și câte odată moartea în realitate, de oare ce sau văzut bolnavi murind în această stare.

De ordinar aceste symptome grave se desvoltă gradat, și atunci medicul are tipul de a interveni, ele pot însă veni repede și atunci se aseamănă efectelor otrăvirei acute cu morfină.

V R E M E G R E

Vreme gre—vreme ciudată
 Peste lume a căzut
 În zedar sufletul cată
 Raza soarelui trecut.

S'ar părea că azi la Poluri
 Sîntul Sôre s'aû ascuns:
 Rândunelde în stoluri;
 Urmărintul l-a ajuns.

Căci la noi e vreme crudă,
 Tôte's răle și stricate:
 Abia sufletul în trudă
 'Și mai șinc-a lui pacate!

Cași în stînga-cași în dreapta
 Vre un bine se-'ntâlnești:
 De amar e plină sôrta
 Traiul vieții pămîntești!

Au perit lumea onestă
 Și dreptatea de la noi
 Și o vreme gre sunestă—
 Parc-ar fi acea d'apoî!

A picat pe mic, pe mare,
 Pe serac și pe bogat.
 Din țipini pământul tare;
 Chiar se simte clătinat!

Azi falitul și escrocul,
 O mai pôte s'o indruge,
 El dă mâna cu norocul,
 Serăcia s-o alunge.

Căci la noi—e vreme crudă
 Tote-s răle și stricate,
 Acea suflerul în trudă
 Și mai ține-a lui păcate!

G. I. Lazariu.

Peatra 1885 Fevruar 4

APA DE COZLA

Experiențele făcute cu apa minerală de Cozla, din Piatra, de cătră Dr. N. Ursulescu în spitalul din Târgul Neamț.

Experiențele făcute în spitalul, de la Tg. Neamț cu apele minerale de Cozla, prin darea lor la bolnavi, sunt acelea de la isvârăle No 1, 3 și 4.

Aceste ape se pot întrebuița cu succes în următoarele bôle: paraleziiile intestinale; Catarul Gastro-intestinal; Catarul Utero-Vaginal; Hypertrophiile ficatului, splinici și mezenterului, Diabetu, Albuminorie; gută; constipatie, hemoroïde etc

Aceste ape se pot întrebuița, cu multă prudență,

în dosă alternantă și în dosă purgativă, fără se producă cea mai mică durere în canalul digestiv.

Efectele medicinale și fiziologice produse de apa minerală de Cozla din Peatra, sunt aceleași, care se produc de apele minerale din străinătate precum: Kessingen, Pültau, Sedlitz.

În fine printre apele minerale care aduc mari servicii genului uman, prin efectele lor salutare în vederea unui mare număr de bôle, este sigur că apa minerală de la Peatra, este una din cele mai bine-făcătoare.

„Peprodus din fôia Romanismul“ Anul I.

CETATEA NEAMȚUL

§. 1

Reposatul Costache Negruzzi, poetisând un lapt curat istoric, a rechemat în memoria generațiunei noastre pe cel nou-sprezece plăiași moldoveni, cari aপরসেরা în 1686 murii Nēmțului contra unei armate polone întregi, conduse de către însuși regele Ioan Sobieski, salvatorul Vienei din mânele Otomanilor. (1)

Contimpurénul Demetri Cantemir descrie pe larg acea minune de croism, pe lângă care, luând un terme de comparațiune din actualitate, tótă bărbăția de mai de-ună-zî a lui Uhrich, blocat în Strassburg, este o adevărată miniatură.

Din 19 plăeși, 10 fiind uciși și 3 răniți, cei 6 remași tot încă n'a vrut cu nici un preș să închine cetatea, până ce nu li s'a asigurat mai întâiu, pe cuvântul regesc, o liberă eșire. (2)

Monarhul polon, rușinat printr'o asemenea victoriă, se silea mai târziu s'o scuze indirectamente și să se mai mângâie pe sine și pozițiunea localității, scriând în 1691 către Dieta Regatului: „Nemțul este celebru nu numai prin fama anticității seale, dar încă prin tăria sea naturală și artificială “ (3)

(1). Păccatele tinereșilor.

(2). Kantemir, Gesch. d osmanischen Reichs, Hamburg, 1745, pag. 534.

(3). Theiner, Monumenta Polonia, t. 3, Romae, 1863, ph. 740.

Asupra acestei cetăți, atât de ilustre prin vechime și forță, după observațiunea cuceritorului slav, și nu mai puțin ilustre prin bărbația muntenilor sei, după narațiunea principelui român; asupra acestei cetăți, din care n'ar mai fi ramas astăzi nici măcar o bucățică de piatră sub isbirile administrațiunii regulamentare, dacă un poet din zilele lui Mihai Sturza nu protesta la timp contra ultravandalismului de a ruina până și ruinele (1), asupra acestei cetăți, o moște națională în totă puterea expresiunii, voim a spune un cuvânt nou, rădicând vâllul după obscurele începuturi.

Să analizăm numele.

Orî-cum ar vré să'lu sucească fantastica ingeniositate a unui filolog, Némțul e tot Neamț, adică sinonim cu Teuton, cu German, cu Alleman, cu Deutsch, cu orî-și-care din cei'alți termîni, ce sersesc a desemna marea și puternica viță din centrul Europei.

Dicerea este de origine slavică: rusesce *Niemetz*, polonesce *Niemiec*, boemo-slovacesce *Nāmec*, lusașesce *Nimz*, crainesce *Nemaz*, vindesce *Nemez*, serbesce *Nematz* dalmașesce *Nimac*, ragusesce *Néjmz*, și așa mai încolo (2)

După etimologia, ea însemnează unu popor de alt nému; o națiune, neînțeleasă pentru Slavi; o limbă pe care acestia, ne-precupând'o aveau tot dreptul s'o numească *mută*. (3)

De la dânsii cuvântul a trecut: la Români *Nemțu*, la Maghiari *Nemet*, la Arnăuși *Nemc*, la Turci *Nemetz*, și chiar la Grecii din evul-meziu, la care ilu găsim în secolul X (4); ceia ce probează, că străbunii noștri, puși mai la crivățu, ilu căpătaseră și mai de 'nainte.

Slavii aflându-se așezați la miezū-locu între Germania și Oriintele, era un lucru firesc, ca toate graiurile din basinul balcanic să împrumute anume de la ei numirea unei naționalități, depărtate, cu care nu erau într'o legătură imediată.

Maș pe scurt, de la Bosforu și până la munții Boemiei, de la Adriatica și până la Uralu, vorba „Nemțu“ cu toate modificările sele fonetice, are de secolii o singură semnificare, pe care o constatăm aci pentru a arăta imposibilitatea de a recurge cu sânge rece la ori-cealtă explicațiune.

(1) Chrisoverghi.

(2) Linde, *Slownik jezyka polskiego*, Warszawa, 1807-12, t. 3, p. 305.

(3) Miklosich, *Lex. Palaeoslovenicum*, Vindobonae, 1865, p. 458.

(4) Const. Porphy. De cerem. lib. II, cap. 48, ed. Niebuhr, Bonnae, 1829 t. I, p. 689 — Cf. Stritter, *Memoriae populor. ad. Danub. inaequentium*, Petropoli 1789, t. 4, p. 477-482; *Nemitzica*.

§ 3.

A indica geneza teutonică a tradiționalei cetăți din nordul României, nu este încă tot.

Se prezintă naturalmente cestiunea datei.

Sub Petru-vodă Mușatu, unul din cei de 'ntăi principți ai Moldovei, d'abia cu vr'o trei-zeci de ani în urma lui Dragoș numele Nēmțului ne întîmpină deja în crisove, (1)

Esistă însă o mărturie și mai vechiă.

Un fragment geografic rusesc, scris între 1300—1350, menționând principalele orașe dintre Nistru, Dunăre și carpați, zice la murit. «Neamțul în munți» (2).

În acest mod, pe lângă faptul înregistrat mai sus, alu unei fondațiuni primitive germane, cată să mai adăogăm o epocă aproximativă: înainte de 1300.

Înarmați cu aceste două conclusiuni preliminare, să cercetăm.

§ 4.

Esistă o bulă a papei Gregoriu a IX către regele maghiar Bela IV, fiul lui Andra II, cu data din 1232, muștrându-l pentru alungarea ordinii cavalerilor teutonici ai Sf. Maria din acea parte a Transilvaniei, pe care le-a lost dăruit'o tată-sau

Iacă un pasagiu, asupra căria nimeni încă nu și-a oprit atențiunea, de și mulți l'au cunoscut:

«Cum Andreas, pater tuus, eorum (Theutonicorum) domui terrarum Borcze pia liberalitate donasset, ipsi pro colenda et munienda terra eadem, per quam Comanis, regnum Ungriae multipliciter perturbantibus, frequens introitus et exitus habebatur, numerosam pecuniam expenderunt ibi, cum multo labore et proprii effusione cruoris, quinque castra fortia construendo. Sed licet idem rex eis terram abstulisset, eandam ipsam tandem restituit, ut debebat: quin etiam pro recompensatione dampnorum, ipsis ultra montes nivium partem contulit Comaniae. In qua cum dicti magister et fratres castrum munitissimum construxissent, Comani perterriti et dolentes, congregata ingenti multitudine bellatorum, fratres inibi commorantes hostiliter aggressi fuerunt: sed Domino propiciente devicti confusi et reveriti destiterunt; quin etiam quidam ex illis dictis fratribus se reddentes, cum uxoribus et parvulis ad baptismi gratiam convolarant etc.» (3)

(1). Hășaleă, *Arhiva istorică*, t. I, part I, p. 140.

(2). Ap. Karmazin, t. I, nota 887.

(3). Dreger, *Codex diplom. Pomeraniae*, Berolini, 1708, t. I, Nr. 90.

Adecă:

„După ce tată-teu Andrea, printr'o piósă liberalitate, dăruise
 »Teutonilor țera Bărsei, ei au cheltuit mulți bani, cu destulă
 »muncă și vărsare de sânge, până au construit acolo cinci cetăți,
 »pentru ca s'o pótă cultiva și întări, fiind în calea Cumanilor, ca-
 »ri intrau și eșiau printr'ensa în desele lor năvăliri asupra rega-
 »tului unguresc; și măcar-că rege o luase într'un rând înapoi de
 »la dânșii, totuși la urmă érăși li-o a întors, după cum era da-
 »tor, ba încă, drept îndemnisare de pagube, *li-a mai dăruit și*
 »*peste munși o parte din Cumania, unde numiții cavaleri și ma-*
 »*gistrul lor au rădicat o cetate fôrte tare, éră Cumanii, speriași*
 »*și întristași printr'acesta, au adunato nenumărută ôste, atacând*
 »*pe cavalerii, stabiliți in acea parte, dar cu agiutorul lui Dum-*
 »*nezeu au fost bătuși și fugăriși cu spaimă, unii chiar închinân-*
 »*du-se zîșilor cavaleri și botezându-se de'mpreună cu muierile și*
 »*prunciî lor.»*

În toate fântănele istorice din secolul XIII Cumania este anume Moldova actuală, în care locuiau atunci, contundați la un loc cu Românii, neamul tăbăresc al Cumanilor (1).

Prin urmare, regele maghiar Andrea II, urcat pe tron la 1204, dăruise cavalerilor teutonici din ordinea Sântei-Maria nu numai o parte din Transilvania, dar și porțiunea cea limitrôsă a Moldovei.

Districtul Neamțului se află tocmai în acea regiune.

Aci,—urmează mai departe documentul,—ôspeții din Germania construiră o cetate fôrte puternică, de'naintea căria au avut a susținea o victoriôsă luptă cu Comaniî.

O origine mai precisă, mai clară, mai amenunțită, e peste pu-
 tință.

Să facem totuși încă un pas înainte.

§ 5.

Cumanii n'au perit de o dată cu nascerea principatului moldovean.

Acei de lângă Neamț s'au conservat până pe la finea secolului XV, de și cavalerii teutonici îi botezaseră de mult în catolicism și de și Românii se par al fi convertit mai în urmă la ortodosiă.

Intr'un crîsov din 5 Aprilie 1453 Alesandru vodă, al doilea, dă acest nume, hărăzesc monastirii Pobrata: *„pe unul din Tătarii noștri de la Neamț, anume „Baico cu fiu seu Dnmitru și cu ca-sele tor“* (2)

(1). Schloeser, *Gesch. d. Deutschen in Siebenbuergen*, Goettingen, 1795. p. 482-504: *Chronik der Komannen v 1061-1300.*—Cf. studiul meu despre Comani în *Trăian*, 1869, nr. 52.

(2). *Arhiva ist.*, t. 1, part. 1, p. 142.

Marele Stefan repetă acea donațiune printr'un act din 9 Iuliu 1466, în care zice: „am mai dat monastirii noastre dintre Tătarii noștri de la Nēmș etc.” (1)

Până astăzi un rîuleț de acolo amintesce această vagabundă poporațiune.

Și ce este și mai semnificativ, două ape din același district se cheamă: una „Nēmș” și cea-laltă „Coman”. (2).

O istorie întreagă în trei silabe!..

§ 6.

Petrecerea cavalerilor teutonici între Dunăre și Carpați a fost cu mult mai scurtă de cât a Tătariilor.

Când papa Gregoriu IX scria în 1232 prețioasă-i bulă, ei nu mai erau în Moldova și nici chiar în Transilvania.

Deja în 1226 îi vedem căutând noroc pe țărmii Mării Baltice, unde asupra, desnaționalizează și esterminează primitiva poporațiune litvană, fundând prin foc și prin sabie—Prusia.

Tot așa ar fi voit să facă în regiunea Istrului, de nu ne scăpaProvidința.

O cetate dărfimată și numele „Neamțului”, eacă tot ce mai avem de la dânșii.

§ 7.

Să ne resumăm

Pe la 1200 ordele tătare ale Comanilor, încuibându-se în Moldova, năvăliau mereu în Ardeal și de acolo în Ungaria.

Pe la 1210 regele maghiar Andrei II cheamă în părțile noastre pe cavalerii teutonici, opunându-i invasiunilor păgâne.

Stabiliți un moment la nordul Moldovei, nouii veniți rădăcă aci, chiar în mijlocul Cumanilor, o formidabilă cetate.

Dacă nu armele inamicilor, încăi disgrafia curții ungare, îi forțază peste puțin, cam pe la 1220, a părăsi acest avut țărâm de cucerire.

Comanii rămân pe loc, amestecându-se treptat cu poporațiunea română, de și până pe la 1500 tot încă se numesc „Tătarii de la Neamț”.

Germanii s'au tras la Brandenburg.

Moldovenii au conservat suvenirea faptului, dând anticel zidiri caracteristicul nume: „Neamț”.

Atâta. . . .

B. P. Hăndeu.

(1). *Arhivul Statului din București*, actele monastirii Probata, legătură 1. nr 1.

(2). *Frunzescu Geografia României București 1870*, p. 84.

